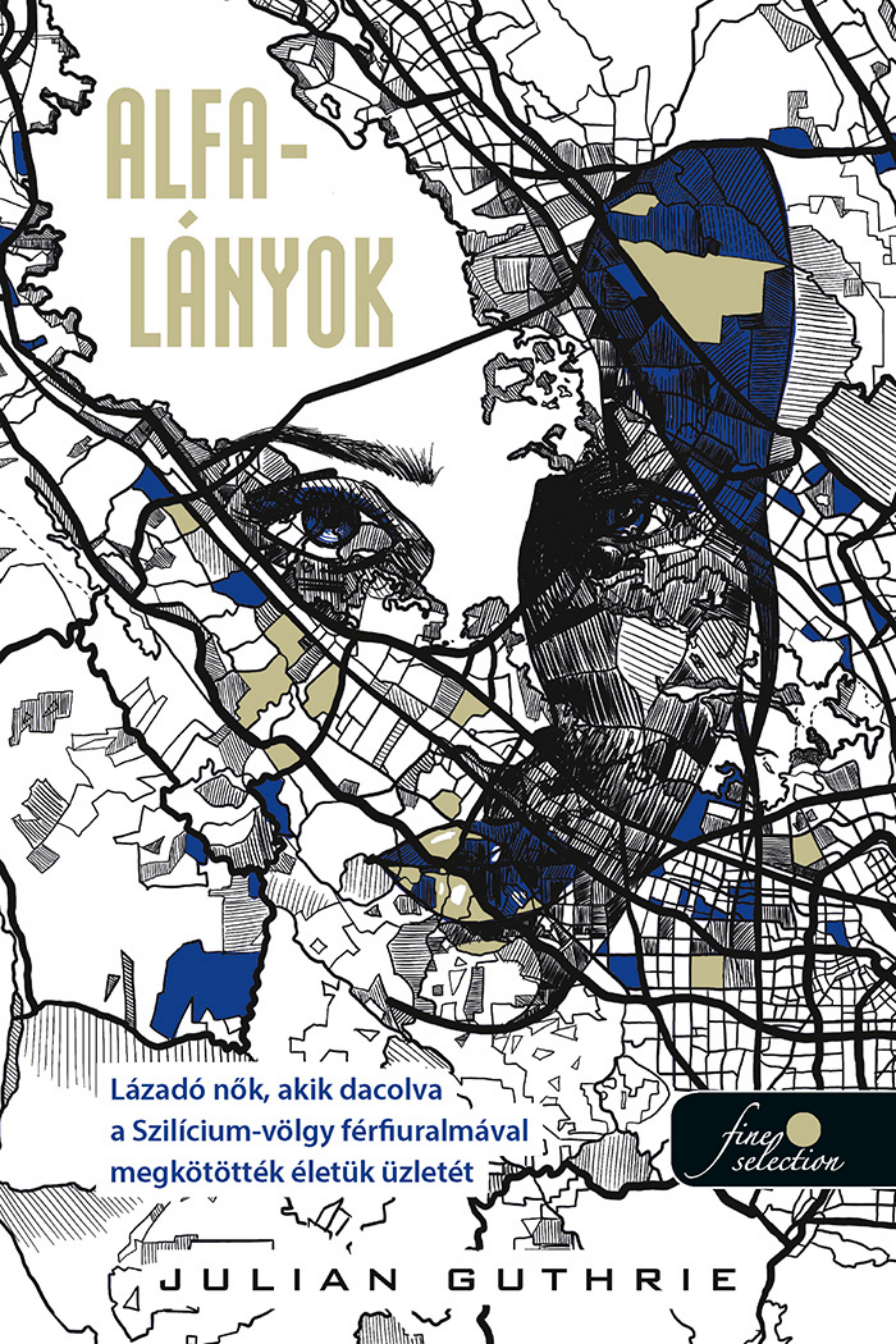

A stylized map of Sicily is the background of the cover. It is overlaid with a complex, dense spiderweb of black lines. Various regions of the map are shaded in blue and yellow. The title 'ALFA-LÁNYOK' is printed in a large, bold, yellow sans-serif font in the upper left corner.

ALFA- LÁNYOK

Lázadó nők, akik dacolva
a Szilícium-völgy férfiuralmával
megkötötték életük üzletét

*fine
selection*

JULIAN GUTHRIE

JULIAN GUTHRIE

ALFA-LÁNYOK

Lázadó nők, akik dacolva
a Szilícium-völgy férfiuralmával
megkötötték életük üzletét

Első kiadás

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2021

*Anyámnak,
Connie Guthrie-nak,
aki igazi Alfa-lány*

PROLÓGUS

SAND HILL ROAD MENLO PARK, KALIFORNIA

Mary Jane Elmore szinte beleszédült, ahogy lenézett a lestrapált zöld Ford Pintója rozsda luggatta padlózatára. Láta, ahogy fut alatta az út, nem is akármelyik, hanem a Sand Hill Road, azon hajtott éppen lefelé. Egyenesen a Szilícium-völgy szívébe vitte, egy új élet reményében, és persze azzal a céllal, hogy megváltsa a világot.

Mary Jane csinos, barna hajú, barna szemű lány volt, és 1976-ban matematika szakon végzett a Purdue Egyetemen. Az egyetemi nyarak alatt pincérkedéssel keresett pénzből vette a kocsit, na meg a boraválóból, aminek összegyűjtésében sokat segített a szűk, testhezálló, narancsszínű egybesortja. A Pinto majd szétesett, folyt a hűtővize, és még mindig az eredeti Firestone 500-as gumikon gurult, mégis háromezer kilométerre repítette Kansasból, egészen Észak-Kaliforniáig, egy olyan számítástechnikai céghez, ami csak nyolc éve alakult. A céget, ahol állást kapott, Intelnek hívták.

Bár a Sand Hill Road volt a pénzvilág legforgalmasabb útja, erre az égvilágon semmi jel nem utalt, nem volt sehol egy dühöngő bikát ábrázoló bronzszobor, sehol egy aranyozott homlokzatú épület, sem pedig a csillogó felhőkarcolók közé vájtt mesterséges kanyon. Nem volt itt más, csak szúrós bokrok, terpeszkedő tölgyfák, nagy, rózsaszín dáliaák, földszintes hosszú épületek és néhány domb. A cédrusok és vörösfenyők közé épült múlt századi házakon csak házszám állt, sehol egy név. Más kereskedelmi központoktól eltérően a Sand Hill Road szándékosan kerülte a feltűnést; tudatosan ellenszegült a pénzt és hatalmat kifejező korabeli szimbólumok használatának. Ehelyett inkább egy rejtett vidéki klub benyomását keltette. Mary Jane-t itt már egy világ választotta el az égig érő kukoricaföldektől, ahol a gyerekkorát töltötte bújócskázva a sorok között, hol három sort szaladt előre, hol négyet vissza, már ezzel is tanúbizonyságot téve stratégiai és matematikai tudásáról.

Matematikai képessége, nem beszélve a piaci mozgásokat illető megérzéseit, különösen jól jöttek Mary Jane-nek ezen az új kaliforniai frontvonalon. Merthogy az 1970-es években a Szilícium-völgy pontosan az volt. Afféle csatatér, mélyen átítatva az aranyláz kapzsi és erőszakos lelkiületével, ahol a meggazdagodni vágyó kalandorok mindent kockára tettek, hogy aranyhoz jussanak, holott tisztában voltak vele, hogy mindez csak néhány szerencsésnek sikerülhet. Az 1849-es nagy aranylázat bányatársaságok és pénzéhes kereskedők uralták, és nem mellesleg, természetesen férfiak irányították: Samuel Brannan, Levi Strauss, John Studebaker, Henry Wells és William Fargo. A férfiak számbeli és erőbeli fölénye a nőket szórakoztatóipari dolgozóná, utaskísérővé, feleséggé vagy háztartásvezetővé alacsonyította. Ettől az újabb keletű aranyláz idején sem különbözött nagyon a helyzet. A Szilícium-völgy mindig is férfiak uralta világnak

számított, kezdetben William Hewlett, Dave Packard, Bob Noyce, Gordon Moore, Andy Grove, Larry Ellison, Steve Jobs és Steve Wozniak, míg évtizedekkel később, a 21. században Larry Page, Szergej Brin, Mark Zuckerberg, Elon Musk, Tim Cook, Travis Kalanick és Marc Benioff révén.

Mary Jane, aki zsírpapírba csomagolt mogyoróvajás szendvicsen élt a kétnapos utazása alatt, nem ringatta magát abba az illúzióba, hogy könnyű lesz eligazodni a Sand Hill Road és a Szilícium-völgy régi jó férfigárdája számára fenntartott privát klubban. Ma is, évtizedekkel azután, hogy Mary Jane megérkezett, a kockázatitőke-befektető társaságok partnereinek 94 százaléka – a jövőt formáló pénzügyi döntéshozók nyomasztó többsége – férfi, és a kockázatitőke-befektető cégek több mint 80 százalékanak soha nem volt női befektető partnere. A befektetett dollárok elhanyagolható része, mindössze két százaléka jut a nők által alapított kezdő vállalkozásoknak (és kevesebb mint 1 százaléka a színes bőrű nőknek), és a csúcsvállalatoknál a számítástechnikai alkalmazottak megközelítően 85 százaléka férfi. Holott a számítástechnika mindenkihez eljut, és mindannyiunk életét megváltoztatja. Amikor Mary Jane először végighajtott a Sand Hill Roadon, a nők alig tették ki a teljes amerikai munkaerő 40 százalékát. És közülük nagyon kevesen, maroknyian voltak csak kockázatitőke-partnerek.

Mary Jane Elmore, ez a rendíthetetlen nyugalma, nyílt tekintetű, mindennapinak tűnő lány lesz az egyik első nő a történelemben, akit egy befektetőtársaság tulajdonostárssá fogad. Akárcsak a Sand Hill Road egyik szegletén virágzó újfajta rózsaszín dáliaak, a többi vele utat törő nővel, kockázatitőke-befektető társaival, az „Alfa-lányokkal” megtalálják a módját, hogy gyökeret eresszenek, és szárba szökkenve boldoguljanak.

Leendő befektetőként a Szilícium-völgy legizgalmasabb napjaiban indultak meg nyugatnak. Ott, ahol egykoron számítógépes lyukkártyák fektették le a számítástechnika alapjait, most a hatalmas számítógépeket felváltotta a miniszámítógép, a személyi számítógép és az internet. Az általuk felfedezett, támogatott és mentorált – vagyis a vállalkozók ötleteit finanszírozó – kezdő vállalkozások, az úgynevezett startupok révén ezek a kockázati tőke-befektető nők kritikus szerepet játszottak abban, ahogy az emberek világszerte dolgoznak, játszanak, kommunikálnak, tanulnak, utaznak, alkotnak és egymással kommunikálnak. A kockázati tőke-befektetők hatással vannak a gyógyszerek, az orvostudomány és a számítástechnika területén bekövetkező legfontosabb felfedezésekre.

Mary Jane mellett ott van még Sonja Hoel, a szóke, kék szemű, határozottan optimista déli szépség, akinek befektetése a Sand Hill Roadon lévő, mindenre odafigyelő Menlo Venturesbe az internet biztonságosabbá és megbízhatóbbá tételére összpontosít. Ott van köztük Magdalena Yeşil, az Isztambulban nevelkedett bátor örmény lány, aki imád bejutni olyan helyekre, ahová meg sem hívják. És ott van Theresa Gouw, a kínai bevándorlók mindenben túlteljesítő lánya, aki a Burger King-beli hamburgersütéstől a Szilícium-völgy történetében legizgalmasabbnak számító ügyletek megkötéséig jutott. Vannak más Alfa-lányok is, például a Tesla első befektetője és igazgatósági tagja; az a nő, aki Indiában elindította az első kockázati alapot; az első nő, aki tőzsdére juttatott egy számítástechnikai céget; az első nők, akik online szépségápolási weboldalt indítottak; ma pedig a fiatal női befektetők és vállalkozók teljesen új generációja. Ezek a nők mind-mind az Alfa-lányokhoz hasonló elszántsággal bírnak, hivatásukat és származási helyüket túlszárnyalva mindenütt jelen vannak: Hollywoodban, a tudományos vagy a gazdasági életben, a reklámparban, a

politikában, a médiában, a sportban, az autóiparban, a mezőgazdaságban, a törvényhozásban vagy a vendéglátóiparban, éttermek élén vagy művészeti területen dolgoznak.

A történelem tele van olyan női lázadókkal, akik kívülállóként irányították a reflektort egy-egy problémára – olyan nőkkel, mint Rosa Parks, akinek egyetlen dacos cselekedete a polgárjogi mozgalom szimbólumává vált. De mindennaposak az olyan, egy akadémikusunk által *mérsékeltlen radikálisnak* nevezett egyének, akik előbb megtanulnak tökéletesen játszani – bármi legyen is a játék –, majd csak azt követően próbálnak változtatni a szabályokon. Margaret Thatcher beszédtechnika-leckéket vett, hogy elmélyítse a hangját, hogy még jobban odafigyeljenek rá. Georgia O’Keeffe először sötét, komor képeket festett, akárcsak a férfiak, hogy megmutassa, képes rá, majd áttért a ragyogó sivatagi virágok ábrázolására, és ezzel az amerikai modernizmus óriásává vált.

Azon a tökéletes őszi napon, amikor Mary Jane a Sand Hill Roadon hajtott, alig sejtette, hogy milyen nehézségek várnak rá. Soha nem gondolta volna, hogy egy nagy téttel rendelkező állás mellett kell majd egyensúlyoznia a három gyerekkel, a saját szilícium-völgyi álmait megszállottan kergető férjjel és egy eltúlzott ambíciókkal rendelkező fiatal üzlettárssal. Ösztönösen tudta, hogy megtalálta a számára megfelelő helyet: a Szilícium-völgy a lélegzetelállítóan merész ötletek és találmányok megtestesülése, egy páratlan, eredetiségben, kitartásban, optimizmusban és lehetőségekben bővelkedő régió. Több újdonsült cég és iparág felemelkedésének adott otthont, mint bármely más hely a világon, beleértve az olyan számítástechnikai óriásokat, mint a Hewlett-Packard, a Fairchild Semiconductor, az Intel, a Teledyne, a ROLM, az Amgen, a Genentech, az Advanced Micro Devices, a Tandem, az Atari, az Oracle, az Apple, a

Dell, az Electronic Arts, a Compaq, a FedEx, a Netscape, az LSI, a Yahoo!, az Amazon, a Cisco, a PayPal, az eBay, a Google, a Salesforce, a LinkedIn, a Tesla, a Facebook, a YouTube, az Uber, a Skype, a Twitter és az Airbnb.

Mary Jane és a többi Alfa-lány nem akármilyen anyagból volt gyúrva, hogy a pályán maradt, de ezért komoly lelki árat is fizettek. Akkor árulták el őket, amikor a legkevesbé számítottak rá. A fiatalos erőtől duzzadó, tesztoszteronban bővelkedő Szilícium-völgy megtévesztően kemény színtér, ahol a megfélemlítés, az előítéletek, a szervezeti problémák és a leigázás a belső működési szabályzat részét képezik. Az Alfa-lányok – kereskedők, tanárok, fogorvosok és bevándorlók minden helyzethez alkalmazkodó lányai – végül arra a következtetésre jutnak, hogy csak egy módja van annak, hogy megreformálják az általuk szeretett iparágat: ha felrúgják a szabályokat, és újakat hoznak létre helyettük.

ELSŐ RÉSZ

AZ ÁLMOK VÖLGYE

1980–1994

MAGDALENA YEŞİL

Magdalena Yeşil átkerekezett a campuson, és kipirulva, fehér, földig érő ruhában, sárga százszorszépekkel a hajában érkezett munkába a Stanford számítógépes központjába. Este tíz óra volt, és a terem tele volt *Dungeons & Dragonst* játszó és a mérnöki disszertációikon dolgozó férfiakkal. Magdalena lesimította a ruháját, kipakolt a táskájából, és az asztalához ült. A háta mögötti falon lógó táblán a SZÁMÍTÓGÉPES SZAKTANÁCSADÓ felirat állt.

1980 késő tavasza volt. Magdalena éjszakai műszakban dolgozott a LOTS¹-ban, a Stanford Egyetem informatikai központjában, ahol a hallgatók mindennapi problémáit és panaszait kezelte: „Elfogyott a memória”, „Lefagyott a program” vagy „Nem tudok bejelentkezni a fiókomba”.

Magdalena minden volt, csak nem hétköznapi. Hosszú, sűrű vörösesbarna hajával és mogyoróbarna szemével egyébként sem maradt észrevétlen, de még ennél is jobban felhívta magára a figyelmet az öltözködésével. Sokszor estélyi ruhát húzott és tiarát viselt, máskor meg a hatvanas évek divatja szerint öltözött. Imádta a geometriai mintájú anyagokat, a mintás harisnyákat, a kasmírmintás nadráruhákat és mindent, amin százszorszépek tündököltek. Valahogy

¹ Stanford's Low-Overhead Time-Sharing Center, egy több felhasználóra tervezett, megosztott erőforrású számítógépközpont

el kellett viselnie a munkahely lehangoló unalmát, és úgy döntött, ha rajta kívül másokat nem is, legalább saját magát feldobja vidám, bolondos öltözködésével.

Amint Magdalena bejelentkezett a *Y.Ynot*² felhasználónévvel, azonnal letelepedett mellé az egyik végzős diák, aki rendszeresen megfordult itt. Átnyújtott egy kinyomtatott, hosszú ívet az általa készített programról, amihez a kódot is ő írta. Magdalena ceruzával a kezében áttanulmányozta az anyagot, és akárcsak egy hamisítási szakértő, aki anakronizmusokat keres egy festményen, egyből kiszúrta a hibás paranccsal létrehozott sort. A végzős diák elégedetten tért vissza az asztalához.

A neonlámpák pislákoló fényében és zúgása mellett a látogatók tekintete meg-megakadt Magdalena legújabb ruhakölteményén. A legtöbb ruháját mindössze néhány dollárért vette egy használtruha-kereskedésben nem messze az egyetemi campustól a California Avenue-n. A látogatók figyelme azonban hamarosan visszaterelődött a hatalmas központi számítógépre, a Digital Equipment 2040-re (DEC), ami elhitette a felhasználóval, hogy minden kívánságát lesi. A DEC-t üvegfal mögött, egy külön erre a célra hűtött helyiségben tárolták. A LOTS rendszeres látogatóit általában három kategóriába lehetett sorolni: egyetemisták, akik még mindig a szakdolgozatukat írták, néha még egy évtizeddel a végzésük után is, a végzős mérnöki vagy informatikus hallgatók, akik kutatni vagy *Dungeons & Dragonst*, *Pongot* vagy *Asteroidsot* játszani jöttek, és a társadalomtudományok végzős hallgatói – gyakran egyedül ők voltak nők –, akik a központ statisztikai elemző eszközét, az SPSS³-t használták.

² ejtsd: why/why not (miért/miért ne)

³ Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)

A látogatók között sok volt a zseni – Magdalena tudta ezt, és kedveskedve „sokszínű csodabogarakként” emlegette őket. Azzal is tisztában volt, hogy rokonlelkek, olyan emberek, akik a műszaki tudományokat hozzá hasonlóan a vallással rokonították, ami rafináltan bonyolult talányokat teremtek. És az éjszakai életmód ellenére Magdalena nagyra értékelte ezt a helyet, ahol a hasonlóak között mégiscsak másnak érezhette magát.

Törökországban nőtt fel, ahol megtanulta, hogy a beilleszkedés következményekkel jár. Kora gyerekkorától kezdve arra tanították, hogy védelmezze örmény nemzetiségi voltát. Keresztény neve, a Magdalena helyett ezért inkább a Lenát használta. Magdalena idejében a törökországi örményeket egyszerre átkozták és zaklatták. A nagyszülei korában pedig még börtönbe is zárták és kivégezték őket, éppúgy, ahogy a németek évtizedekkel később a zsidókat.

Most is voltak pillanatok, közel tizenegyezer kilométerre az otthonától, amikor nem tudta lerázni magáról a hirtelen elsötétülő napsütéses napok képét, az isztambuli szabadstrandokon töltött gyönyörű délutánokét, amikor kacagva futkározik és úszik, amíg a többiek rá nem jönnek, hogy örmény lehet. A strandon lévő összes gyerek azonnal ellene fordult, homokot dobáltak az arcába, és elkergették. A visszautasításuk azonban még eltökéltebbé tette arra, hogy beilleszkedjen, hogy együtt játsszon velük, és próbára tegye Törökország merev társadalmi korlátait. Ahogy hazaért, már azon gondolkodott, mit is tehetne azért, hogy megint elhívják magukkal. Kiváló úszó lévén eldicsekedett a csapástechnikájával. A megtakarított zsebpénzt pedig arra használta, hogy belopja magát a szívükbe, és a többi gyereknek cukorkát és fagyaltot vásárolt.

Apja arra nevelte, hogy úgy öltözködjön, akár egy hölgy, de úgy gondolkodjon, mint egy férfi. Kislánként fodros ruhákat és fehér

kesztyűt viselt, és játék babakocsit tologatott egy kisbabával. Törökországban felnőve fontosabb volt a jó modor, mint a képzettség. Ám amikor a „mi leszel, ha nagy leszel” kérdést tették fel, habozás nélkül rávágta, hogy „asztalos”, amit Törökországban egyáltalán nem tartottak nők számára megfelelő szakmának. Gyerekként Magdalena egyik kedvenc időtöltése azt volt, hogy szögeket vert a családi ház falába. Amikor a szülei elvették a kalapácsát, fa vállfákkal ütötte tovább a szögeket.

Magdalena 1976-ban érkezett Amerikába egyetemre, negyvenhárom dollár készpénzzel és kilenc arany karkötővel, amiről a szülei azt mondták, eladhatja, ha megszorul. Még egyet sem adott el, annak a két állásnak köszönhetően, amit a Stanfordra járás alatt töltött be, közéjük tartozott ez az éjszakai műszak a számítógép-központban. Törökül, örményül, franciául és angolul is folyékonyan beszélt.

A központ informatikusaként Magdalena hozzáférhetett a hallgatók munkáihoz. A kora reggeli órákban, hogy elűzze az unalmat, figyelmesen átolvasta a fájlokat. Azt találta, hogy a férfiak elég sokat írnak filmekről (*A Birodalom visszavágáról* és *A szarvasvadászról*), kosárlabdáról (például arról, hogy a Michigan legyőzte az Indianát az NCAA bajnokságban), zenéről (Donna Summer *Bad Girls* vagy a Knack *My Sharona* című számáról) és politikáról (vajon Jimmy Carter jelenlegi elnök legyőzheti-e a hollywoodi színészből lett republikánus jelöltet, Ronald Reagant). Az egész éjjel a számítógép-központban dolgozó férfiak mégis mindenekelőtt magányosnak tűntek számára, akik megrekedtek az évfolyamtársaik és a viszonzatlan szerelmek kibeszélésénél, vagy az olyan sztárokról szóló pletykákba menekültek, mint Carrie Fisher, Sigourney Weaver, Farrah Fawcett, Jacqueline Bisset vagy Debbie Harry.

A számítógépes segítségnyújtás mellett Magdalena a kutatásban is segédkezett a hallgatóknak, a kezdetleges programok írásától kezdve a gépi nyelv programozásáig. Úgy iratkozott be a Stanfordinra, hogy azt hitte, orvos lesz, ám az alapozó órákat unalmasnak találta. Most még hamarosan diplomát szerez az ipari mérnöki alapképzésen, miközben párhuzamosan a villamosmérnöki mesterképzésre jár – egyetlen nőként a programban. A villamosmérnökség és a digitális számítógépes tervezés, az orvostudománytól eltérően, váratlan módon tárta ki az elméjét, és ráébresztette a saját deduktív érvelésének hibáira. Amint megismerte az elektromos áramkörök és a digitális komputer abszolút logikáját, elkezdte keresni a hibát a saját gondolkodásában.

Meglepetésére, a számítógépes programozás még a hitét is visszaadta. Törökországban, ahol felnőtt, a vallás jelentett mindent: a népcsoportot, az identitást, fontosabb volt a fajnál is. Magdalena egyedülálló fiatal nőként Amerikában az agnoszticizmus felé fordult. A műszaki órákon azonban, ahogy a problémák megoldásán dolgozott, logikai kapukat, végkapukat, kimeneteket, bemeneteket és regisztereket tervezett, időnként már felismerte a gondolkodásában rejlő hibát, és örült a felfedezésnek. Az első évfolyamba járt a Stanfordin, ami komplex VLSI⁴-áramkört tervezett. Tervezéskor pontosan és körületekintően járt el, újra meg újra ellenőrizte a munkáját, amíg biztos nem volt benne, hogy jól csinálta. Persze mindig becsúszott valami hiba. Végül aztán rájött, mire nem gondolt – vagy valaki más hívta fel rá a figyelmét. Hamar felismerte, hogy *az individuum*

⁴ Very Large-Scale Integration

logikája nem mindenható, nem hagyatkozhat pusztán a saját agyára ahhoz, hogy valamiről megbizonyosodjon. Műszaki és számítógépes órái ráébresztették, *mennyi minden van még a saját elméjén és logikáján túl*. A számítógépes központban ugyanerre a következtetésre jutott másokkal kapcsolatban is. Még a legzseniálisabb hallgatónak is foghíjas volt a tudása.

Figyelmét egy elhanyagolt pár keltette fel, akik szinte minden este bejártak a központba többfelhasználós játékokat játszani. Általában kiabálva folyt a játék, ügyet sem vetettek a tanulni vágyókra. Aznap este Magdalena egyik kedvence is eljött, egy jóval idősebb doktori hallgató lány, kifogástalanul öltözötten, nadrágban (soha nem szoknyában). A lánynak egyenes barna haja volt, és pipázott. Magdalena csodálta a színpadias önbizalmát.

Akárhová tévedt Amerikában, mindenütt úgy alakult, hogy férfiak vették körül. Sok szempontból ezt a világot ismerte, ezt szeretete. Ő volt az apja soha nem létező fiacskája. A nővérére az anyjuk csapott le, és Magdalena után nem született újabb gyermek. Apja, a kereskedő, Magdalenát üzleti találkozókra hordta, sőt még Törökország egyik legmenőbb fiúiskolájába is beíratta.

Az éjszaka beköszöntével Magdalena felmérte a számítógépes központban maradt mintegy tucatnyi diákot, és azon elmélkedett, vajon melyikük lesz sikeres feltaláló, vállalkozó, és ki lesz majd a mindenki számára ismerős név. Kevesen voltak tudatában a Stanfordon vagy a Szilícium-völgyben annak, hogy milyen nehéz is pénzt keresni az üzleti életben. A pénz jelenléte inkább állandónak, sőt magától értetődőnek tűnt. A stanfordi barátainak volt pénze – a szüleik fizették a tandíjukat. Úgy tűnt, hogy a régióban egyik napról a másikra születnek a milliomosok. Magdalenának viszont minden fillér számított. Gyakorlatilag mindig kiszámolta, hány órányi munkára

van szüksége ahhoz, hogy kifizessen egy-egy barátokkal elköltött vacsorát. Utána pedig bosszúsan mondta magában: „Ez a kis lakoma négy teljes órámba került!” Az összegyűlt pénzére mintegy iskolai ellenőrzőként tekintett. Mondhatni, hogy az iskola elvégzése után is mindenből a legjobb jegyet akarta kapni az életben.

A számítástechnika világa gyorsan, hónapról hónapra változott, ennek folytán a hatalmas központi számítógépekből gyorsan asztali számítógépek lettek. Szövegfeldolgozó alkalmazások, digitális táblázatok és hozzátartozói adatbázisok váltak elérhetővé. Ehhez viszont stabil hardverkörnyezetre, és ami még ennél is fontosabb, megbízható programrendszerekre volt szükség.

Végül a stanfordi számítógépközpont órája elütötte a hajnali öt harmincat – a műszak végét. Magdalena a napszemüvege után kukorékolott a táskájában, rámosolygott a többi éjszakai bagolyra, és kifelé indult. A ruhája suhogott, ahogy sétált. Összefogta a többretegű szoknyáját, aztán biciklire pattant.

A kora reggeli fény volt a jutalma a központban töltött hosszú éjszakáért. A frissen lenyírt fű illata és a Stanford campusának területét öntöző locsolók hangja ugyanolyan megnyugtató volt számára, mint egy metronóm. A friss levegőtől új életre kelt Magdalena – a körülötte lebegő ruhával és százszorszépekkel a hajában – felgyorsított a felázott ösvényen, miközben a kerekei vizet fröcsköltek mögé a levegőbe.

A kollégiumi szobájában az ajtótól az ágyig ösvényt hagyott a levetett ruhákból, majd a takaró alá bújt. Néhány órán belül előadása lesz, meg pár nap múlva állásinterjúk is, köztük egy meghallgatás az Apple Computernél – két szakállas, Steve nevű sráccal.

MARY JANE „MJ” ELMORE

A jelen annyira különbözött MJ múltjától. A múltja egy kukoricatáblákkal körülvett kis házat jelentett a középnyugaton. Azt, ahogy édesanyja térdepelve mossa fel a padlót, az éjszakai műszakokat a JCPenney-nél, hogy gondoskodjon a férjéről és az öt gyerekéről. Az apjának naponta ötven mérföldet kellett vezetnie, hogy a középiskolában tanítson. MJ a nyarakat felügyelet nélküli barangolással, biciklin töltötte, papírzacskóból ebédelt és Kool-Aid nevű dobozos gyümölcslevet ivott. A múltja az a kevés családi vacsora, amikor mindenki steaket kapott, de anyja, hogy pénzt takarítson meg, magának minden alkalommal hamburgert választott.

Most, 1981-ben MJ, miután több évet ledolgozott az Intelnél, ott hagyta a céget, hogy üzleti tanulmányokat folytasson a Stanfordon, és mesterdiplomát szerezzen. Az egyik professzora, Jack McDonald, rendszeresen hívott meg prominens üzletembereket, hogy előadjanak az évfolyamnak. MJ számára megtiszteltetés volt, hogy az aznapi előadót, Sandy Kurtzigot, az első nőt, aki tőzsdére vitt egy számítástechnikai céget, ő ajánlotta.

A harmincnégy éves Kurtzig kobaltkék ruhát viselt, hozzá illő magas sarkú cipővel. 2000 dollárnyi megtakarítással, egy üres szobából kezdte az ASK Computer Systemst, de személyes vagyona most 67 millió dollárra rúgott. Hosszú és tökéletesen ápolt körmökkel, rózsaszín aktatáskát cipelve, vadonatúj Ferrarival érkezett meg a Stanfordra.

– Azért tanultam matematikát, mert lassan olvasok – vallotta be Kurtzig a hallgatónak. – Szeretem azokat a dolgokat, amikre van helyes és rossz válasz is. És valószínűleg inkább fiús lány lehettem. Az anyámtól kaptam egy cserkészbabát, de én félretettem, hogy a dobozával játszhaszak.

MJ elmosolyodott a hasonlóságon. Őt is a matematika vitte a Purdue-ra, aztán tovább az Intelhez, ahol a cég történetének egyik legfontosabb kampányán, az Operation Crush nevű marketinges hadjáraton dolgozott a chipgyártás területén lévő dominancia megalapozásáért. MJ jártassága a matematikában lehetővé tette számára az Intel kifinomult chiptechnológiájának megértését annak ellenére, hogy nem volt műszaki ember. Kurtzighoz hasonlóan MJ is afféle fiús lány volt, akit a környékbeli fiúk tanítottak meg rá, hogyan álljon fel a biciklinyeregre, amikor a házuk mellett elgurul. A fiúk a színes szókinszüket is ráragasztották. Az apja egy este vacsora közben mesélt valami szerencsétlenségről, ami az iskolában történt, mire MJ felháborodva közölte:

– A teremburáját! – mire mindenki nevetésben tört ki.

Kurtzig elmondta, hogy régóta tisztában volt azzal, hogy az „ezredik pelenkacserén” túl is szeretne valamit csinálni.

– Úgy éreztem, ha nem tenne boldoggá az, amit csinállok, nehezen tudnék boldog életet teremteni a fiaimnak.

MJ a saját anyjára gondolt, aki 1950-ben, tizenkilenc évesen ment feleségül az apjához ahelyett, hogy egyetemre ment volna, ahol négyéves ösztöndíjat ajánlottak neki. MJ héttagú családja az illinois-i Arcolában, majd az Indiana állambeli Terre Haute-ban élt, ahol egyetlen közös fürdőszobájuk volt. Az anyja órákon át sütötte a kedvenc ételeiket, és kérésükre szabásmintából ruhát is varrt. MJ tudta jól, hogy a megfelelő korban és időben, ha adott a lehetőség, Dorothy Hanna könnyedén Sandy Kurtzig lehetett volna.

Arcolában a lehetőség a mosodában elhelyezett büféautomatában merült ki, ami rendszeresen extra szelet csokit adott ki, holott MJ csak egy darabért fizetett. Nyaranta pedig a hatalmas vízelvezető betoncsövek jelentettek lehetőséget a számára, mert hűvös belső faluk

visszaverte a kiabálását és az énekét. Azt a szabadságot is lehetőségként élte meg, hogy felügyelet nélkül bolyonghatott a városban, mivel a felnőttek bíztak benne, hogy helyesen cselekszik. MJ csodálta a Szilícium-völgy invenciózus szellemét, de tisztelte az újratervezésre való készségét is. A stanfordi üzleti képzés újabb lépés volt a múltból a jövőbe, ahol egy átlagos lány is bármi lehet, amit csak kitalál.

MJ kutatásba kezdett Kurtzig cégével kapcsolatban, és amit talált, több kérdést vetett fel. Milyen női vezérigazgatónak lenni a számítástechnika területén? Hogyan fér meg egymás mellett az anyai és a vezérigazgatói szerep? Milyen szempontok szerint állította össze a csapatát? MJ hallgatótársai közül kevesen osztották a számítástechnikával kapcsolatos érdeklődését, a legtöbben menedzsmenttanácsadók vagy befektetési bankárok akartak lenni. A Szilícium-völgy még nem vált annyira ismertté.

Kurtzig beszélt az ASK-ról és a MANMAN (a gyártásirányítás rövidítése) szoftver fejlesztéséről. Kurtzig eredeti szándéka szerint MAMA-nak akarta hívni, amíg egy általa ismert vezérigazgató ezt nem mondta:

– El tudja képzelni, ahogy egy ügyvezető az igazgatósági tanács elé állva azt mondja, hogy a jóváhagyásukat kéri a társaság gyártási műveleteinek a MAMA rendszer szerinti irányítására?

Mivel hasonló elnevezés mellett akart maradni, Kurtzig kezdett összeírogatni néhány lehetséges nevet. Hirtelen ez jutott eszébe: „Gyakran két férfira van szükség egy mama munkájának az elvégzéséhez!” Így alakult, hogy átnevezte a szoftvert MANMAN-re, és mind a cég, mind a termék slágerré vált.

Kurtzig elmondta a csoportnak azt is, hogy soha nem volt egyetlen olyan női alkalmazottja sem, aki bement volna hozzá fizetésemeletért, és ez a megfigyelése meglepte MJ-t.

– A férfiak bejönnek, és megkérdezik, hogy eléggé képzettek-e vagy sem – mesélte Kurtzig. – A nőktől meg elvárják, hogy minden lehetséges képesítéssel, készséggel és évek tapasztalatával rendelkezzenek. A férfiakat a bennük rejlő lehetőség, a nőket pedig az általuk nyújtott teljesítmény alapján léptetik elő.

Kurtzig elmesélte nekik a karrierje néhány emlékezetesebb történetét. Az egyik arról szólt, amikor egyetlen nőként késve érkezett egy üzleti találkozóra. A tárgyalóteremben az asztalnál ülő potenciális ügyfél feltételezte róla, hogy ő a titkárnő, és kávéért kért tőle.

– Természetesen! Tejszint vagy cukrot? – válaszolta Kurtzig anélkül, hogy egy pillanatot is késlekedett volna. Visszatért a kávéval, mire a férfi rájött, hogy hibázott, és elsápadva habogott valami bocsánatfelét. Kurtzig erre azt mondta neki: – Semmi probléma! Ha aláírja a szerződést, még sütit is sütök magának!

– Ha törődsz a szexizmussal – ecsetelte Kurtzig a stanfordi hallgatóságának –, soha nem éred el a célod. – Ezért, ha egy ügyfele vagy potenciális ügyfele udvarolni kezdett neki, megtanulta humorral kezelni a helyzetet:

– Hé, ebben a negyedévben nagyon elfoglalt vagyok, talán a következő pénzügyi évben.

Megtalálta a módját, hogy hogyan szerelje le a férfiakat, anélkül, hogy olyan kellemetlen helyzetbe hozta volna őket, hogy már ne akarjanak üzletet kötni vele.

Kurtzigot hallgatva MJ rájött, hogy ő is hasonlóan viselkedik, ha lenézik. A humor – a téma rövidre zárásával – sokat segít az ilyen viselkedés semlegesítésében. Amikor az egyetemi csoportjában a férfiak gúnyt űztek a campuson alakuló női klubból, MJ rájuk se hederített. MJ stanfordi mesterképzős csoportjának huszonnégy százaléka – a 305 hallgatóból 75 – volt nő. 1976 óta minden MBA évfolyamban

TETSZIK? MI IS NAGYON SZERETJÜK.

Szívből ajánljuk,
ha örökre és felszabadult percekre vágysz!

**Már rendelhető!
ÉLVEZD MIHAMARABB!**

**MOST
KEDVEZMÉNNYEL**

lehet a tiéd!

[Megnézem.](#)

NE HAGYD KI!

Rendeld meg most a kiadónál!

Még több jó könyv

megjelenését támogatod vele.

[Imádom a jó könyveket. Kérem máris!](#)

volt legalább egy, csak nőkből álló csoport, hogy elősegítse a hálózatépítést. Az 1982-es GSB csoportnak MJ volt a „kapitánya”. A Nők és Menedzsment (NÉM) elnevezésű klubjuk rendszeres találkozókat tartott. Visszatérve az összejövetelükről, a csoportjukba tartozó srácok azt kiabálták:

– Ó, megjöttek a NÉM-ák! Úgy csinálnak, mintha tudnák!

Kurtzig azt is elárulta a stanfordi évfolyamnak, hogy tartja magát ahhoz a szabályhoz, miszerint soha nem ad elő csupán nőkből álló közönségnek, ugyanis nincs türelme a „nem vagyok rá képes”-hozzáálláshoz. Előadását az egyik kedvenc mondásával zárta, amit kifejezetten az évfolyam nőtagjainak szánt:

– Nem játszhatod a játékot, ha nem vagy benne.

MJ bólintott. Rá is jellemző volt, hogy rést találjon a falon. Az Indiana State helyett a Purdue-ra, egy nagy tekintélyű állami egyetemre iratkozott be, amit saját maga fizetett. Amikor elvégezte a Purdue-t, azt tapasztalta, hogy a munkaerő-toborzókat nem érdekli a matematika szak. A cégek listázták az általuk keresett szakokat és szakterületeket, és hozzájuk csak azok a hallgatók jelentkezhettek az interjúkra. MJ-nek ki kellett derítenie, hogy ki jön tőlük az egyetemre, és ott várnia az interjúztató terem ajtaja előtt, vagy elkísérnie a munkaerő-toborzókat a mellékhelyiségbe, hogy közben meggyőző-ze őket, miért is kellene őt is meghallgatniuk.

Egy éve dolgozott már az Intelnél, amikor MJ újabb falba ütközött. Az első évét azzal töltötte, hogy felgyorsítsa a memóriachipek kiszállítását a türelmetlen ügyfelekhez, amit eléggé frusztrálónak talált. MJ elszántan készült, hogy áttérjen a termékmenedzsmentre, ahol segídezhet valami újdonság piacra dobásánál. Susan Thomasban, az MIT-n képzett informatikusban és villamosmérnökben szövetségesre talált. Thomas 1976-ban lépett be az Intelhez, és